

Mental and Semantic Training of Professors and Curriculum Specialists from the Model of the Internship Teacher Curriculum Model (A Mixed Study)

Roghayeh Rafati 	Ph.D Student, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Lamerd Branch, Lamerd, Iran.
Seyed Ahmad Hashemi* 	Faculty Member, Department of Educational Sciences, Lamerd Branch., Islamic Azad University, Lamerd, Iran.
Abbas Gholtash 	Faculty Member, Department of Educational Sciences, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.
Ali Asghar Mashinchi 	Faculty Member, Department of Educational Sciences, Lamerd Branch., Islamic Azad University, Lamerd, Iran.

Abstract

Introduction	This study aimed to examine the characteristics of the curriculum and analyze the curriculum model for teaching practice in the associate degree program, using a social interpretivist approach to explore the cognitive and semantic reasoning of curriculum experts and faculty members.
Methods	Data were collected qualitatively through in-depth interviews with 23 participants and analyzed using grounded theory.
Results	The findings revealed ten main categories, including facilitating learning, enhancing students' interest in the teaching profession, developing knowledge and skills, talent identification, learning environment, integrated teaching methods, proper assessment, knowledge productivity, teaching skill development, and fostering creative and innovative teachers. Selective coding led to a core category indicating that the curriculum model for teaching practice, focusing on knowledge and skill development, interest enhancement, and talent identification through integrated methods and proper assessment, contributes to knowledge productivity and teaching skill development.
Conclusion	These results suggest that expert opinions provide the best strategy for designing an effective teaching practice curriculum for associate degree programs.

Keywords: *Keywords: Teaching Practice; Curriculum Development; Qualitative Model; Associate Degree Programs; Educational Accreditation*

* Corresponding Author, sahmad.hashemy@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

The position of teachers in every society is of great importance, as all major professions in every country benefit from teacher training. From this perspective, the quality of education becomes particularly significant as a driver of various developments. It can rightly be acknowledged that the most important factor in the quality of any education and training system is the teacher and their professional skills and abilities. Accordingly, the role of human resource development in the education system is of particular importance.

In this regard, each society, according to its cultural and social conditions, applies specific policies to prepare teachers to enter the field of teaching and practice, among which the teaching practice curriculum is one of the most effective. Despite scientific developments in various fields, new characteristics have emerged in school programs, and the search for reforming and improving the curriculum has remained one of the main concerns of education systems. Therefore, the first step in transforming the educational system is to have teachers with professional qualifications and high competencies.

The development of educational programs requires an understanding of curriculum design principles, which, in addition to being related to teacher qualifications, also enhance professional competence. Since the university curriculum serves as a center for producing knowledge and responding to civil, national, and global needs, this research addresses the current status of teacher training courses I and II in the associate degree in elementary education. The central research question is: What are the components, foundations, and justifications of the teaching practice curriculum model? What strategies are used to achieve such a model, and what are its consequences?

To answer these questions and to understand the cognitive and semantic reasoning of professors and curriculum experts regarding the teaching practice curriculum for associate degrees, in-depth interviews were conducted. It was deemed necessary for professors and curriculum specialists to share their lived experiences in relation to the associate degree teaching practice curriculum. Therefore, this

study carried out a field investigation to explore and analyze the curriculum model using scientific methods (structural interpretation).

Methods

The analysis in this research combined exploratory and analytical approaches, with an applied orientation in terms of purpose. The mixed-methods design sought to integrate qualitative and quantitative data to better understand the research problem, within a pragmatic paradigm.

The qualitative phase employed grounded theory. Data were collected through in-depth interviews with 25 professors and curriculum experts, selected using purposive and theoretical sampling. Sampling continued until theoretical saturation was reached. The collected data were coded and analyzed into 10 core categories and one central category, and the qualitative findings were formulated into a paradigm model.

In the quantitative phase, data were gathered from a larger group of professors and curriculum specialists using purposive, criteria-based sampling. Criteria included educational qualifications, subject knowledge, practical teaching experience, and familiarity with teaching practice courses. A total of 100 teachers were selected, based on the sample size formula for an unspecified population. Data analysis was conducted using structural equation modeling with AMOS Graphics software.

Reliability and validity were addressed in both phases. In the qualitative phase, reliability (used here as a substitute for validity) was ensured through convergent interviews, peer review, and participant confirmation of findings. In the quantitative phase, content validity was confirmed through expert judgment, and reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient.

Results

Qualitative findings: The aim of this phase was to provide a theoretical framework for understanding the cognitive and semantic reasoning of professors and curriculum experts regarding the associate degree teaching practice curriculum model. The research explored associations with the existing model and identified its influencing components in a paradigmatic manner.

To extract the theoretical model, the researcher conducted in-depth interviews with 25 participants, including 12 professors and 13 curriculum specialists. In addition to their teaching experience, all participants were directly engaged in curriculum planning and reported having firsthand experience with the teaching practice curriculum.

Conclusion

This study highlighted the crucial role of teacher training practice curricula in shaping professional competencies within elementary education programs. By integrating qualitative and quantitative analyses, the research identified key

components and foundations of an effective curriculum model. The findings emphasize that aligning teacher preparation with cultural and educational needs can significantly enhance both curriculum quality and teaching practice. Further studies are recommended to validate and extend this model in diverse educational contexts.

Keywords: *Teaching Practice; Curriculum Development; Qualitative Model; Associate Degree Programs; Educational Accreditation*

آموزش ذهنی و معنایی اساتید و متخصصان برنامه درسی از الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی
(یک مطالعه آمیخته)

دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.
عضو هیأت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.
عضو هیأت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.
عضو هیأت علمی، گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران.

رقیه رفعتی ^{ID}
سید احمد هاشمی* ^{ID}
عباس قلناش ^{ID}
علی اصغر ماشینیچی ^{ID}

چکیده

زمینه و هدف این پژوهش با هدف بررسی ویژگی‌های برنامه درسی و تحلیل الگوی برنامه درسی تمرین معلمی در دوره کاردانی انجام شد و با رویکرد تفسیرگرایی اجتماعی استدلال‌های ذهنی و معنایی اساتید و متخصصان برنامه درسی مورد بررسی قرار گرفت.
روش داده‌ها به روش کیفی و از طریق مصاحبه عمیق با ۳۳ نفر جمع‌آوری و با استفاده از نظریه مبنایی تحلیل شدند.
یافته‌ها نشان داد که مقولات اصلی شامل تسهیل آموزش، تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی، توسعه دانش و مهارت، استعدادیابی، فضای آموزشی، روش تدریس تلفیقی، ارزشیابی صحیح، بهره‌وری دانشی، توسعه مهارت‌های معلمی و پرورش معلم خلاق و نوآور هستند.
نتیجه‌گیری تحلیل نهایی با کدگذاری گزینشی یک مقوله هسته‌ای را نشان داد که بیان می‌کند الگوی برنامه درسی تمرین معلمی با تمرکز بر توسعه دانش و مهارت، تقویت علاقه و استعدادیابی، و بهره‌گیری از روش‌های تلفیقی و ارزشیابی صحیح، به بهره‌وری دانش و رشد مهارت‌های معلمی منجر می‌شود. این نتایج حاکی است که نظرات کارشناسان بهترین راهبرد برای تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی است.

کلیدواژه‌ها: کارورزی معلمی، توسعه برنامه درسی، الگوی کیفی، دوره کاردانی، اعتباربخشی آموزشی

* نویسنده مسئول، sahmad.hashemy@gmail.com

تدوین برنامه‌های آموزشی نیاز به درک اصول طراحی برنامه درسی دارد که ضمن مرتبط بودن با صلاحیت معلمی، دارای شایستگی هم باشند (۹). بر اساس تعاریف، صلاحیت معلمی مجموعه‌ای از شناخت‌ها، گرایش‌ها و مهارت‌هایی است که معلم با کسب آنها می‌تواند در جریان تعلیم و تربیت به پرورش جسمی، عقلی، عاطفی، اجتماعی و معنوی فراگیران کمک کند. بنابراین سلامت و بالندگی تعلیم و تربیت را باید در سلامتی، رشد و بالندگی معلم جستجو کرد. پس هر قدر برای تربیت معلم سرمایه‌گذاری شود، شایسته، به‌جا و قابل دفاع است. کارایی و مهارت معلمان، تضمین‌کننده فعالیت‌های موفقیت‌آمیز آموزش در کلاس‌های درس است (۸). درس کارورزی یا تمرین معلمی اولین فرصت آماده‌سازی معلم برای آموزش و ارائه درک روشنی از محیط آموزشی است که با فراهم آوردن شرایط مناسب برای دانشجویان برای به‌دست آوردن دانش و اطلاعات حاصل می‌شود و نگاهی برنامه درسی یک رویکرد مبتنی بر ارتقای همکاری اساتید و تضمین کیفیت در آموزش است (۹، ۱۰).

کارورزی به‌علت تأثیرش بر روی کسب مهارت، رفتار دانشجویان-معلمان و همچنین نقش مهم آن در پل زدن شکاف بین تئوری و عمل و ارایه قالبی برای پیشرفت شخصی و آموزشی دانشجویان در تمام کشورها در مرکز توجه قرار دارد (۱۰). برنامه درسی تمرین معلمی یا کارآموزی علاوه بر ایجاد شانس کسب مهارت در آموزش به دانشجویان شانس به‌دست آوردن مهارت‌هایی مانند خودشناسی، مردم‌شناسی و خودکنترلی می‌دهد و به آنها مهارت‌های زندگی مانند استقلال در حل مسئله، کار گروهی با همکاران، معلمان و کارکنان، توسعه نگرش نسبت به دانش‌آموزان حرفه و ارزش شغلی را آموزش می‌دهد، علاوه بر این به آنها در درک عوامل اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی که بر پایه آموزش و پرورش هستند کمک می‌کند و به آن اجازه می‌دهد توانایی‌ها و خلاقیت‌های خود را در آموزش در آینده کشف کنند (۴، ۱۰-۱۲). برنامه درسی تمرین معلمی نوعی فرایند تبادل نظریه و عمل یا علم و عمل است که امکان کاربرد آموخته‌های نظری را در محیطی واقعی فراهم می‌آورد. در این ارتباط دانشجویان تجربیات ارزشمندی از محیط کار و موقعیت شغلی آینده خود به دست می‌آورند و استعدادها و توانایی‌های خود را مورد سنجش قرار می‌دهند. کارورزی دارای تکالیف برنامه‌ریزی شده برای کارورزان است که تحت نظارت اساتید راهنما صورت می‌گیرد و باید مورد تأیید گروه عملی مربوط قرار گیرد. به‌طور خلاصه کارورزی فرصتی برای توسعه فردی و حرفه‌ای دانشجویان از طریق تعامل با فعالیت‌های شغلی است (۱۳). از طریق برنامه درسی

جایگاه معلمی در هر جامعه از اهمیت بالایی برخوردار است و تمامی مشاغل مهم هر کشور زمانی از آموزش‌های معلمی بهره برده‌اند. از این لحاظ کیفیت تعلیم و تربیت به‌عنوان عاملی در توسعه کشورهای مختلف مشخص می‌گردد و به حق می‌توان اذعان نمود که مهم‌ترین عامل در کیفیت‌بخشی نظام تعلیم و تربیت، معلم و توانایی‌ها و قابلیت‌های حرفه‌ای آنان است. بر همین اساس جایگاه تربیت نیروی انسانی در نظام آموزش و پرورش از اهمیت خاصی برخوردار است (۱). در همین راستا هریک از جوامع با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی مختلف خود، سیاست‌های خاصی را در آماده‌سازی معلمان برای ورود به عرصه تدریس و عمل اعمال می‌کنند که برنامه درسی تمرین معلمی یکی از بهترین رویکردها است (۲). بر همین اساس با وجود توسعه علمی در حوزه‌های مختلف، موقعیت خاصی در برنامه درسی مدارس به وجود آمده و بر اساس آن تلاش برای اصلاح و بهبود برنامه درسی همواره یکی از دغدغه‌های اصلی آموزش و پرورش محسوب می‌شود (۳).

بنابراین ایجاد هر برنامه درسی جدید با ارزیابی نیازها آغاز می‌شود تا یک مشکل آموزشی مشخص را حل کند و بر یک گروه هدفمند که در برنامه درسی جدیدی شرکت می‌کنند، تمرکز می‌کند و دقیقاً مشخص می‌کند که تا پایان این برنامه‌درسی، فرد به چه دانش و مهارت‌هایی دست خواهد یافت (۴). برای طراحی برنامه درسی مطلوب توجه به مبانی متفاوت آن، از جمله مبانی فلسفی یک برنامه درسی امری بدیهی و روشن است و توسعه برنامه درسی برای هر برنامه آموزشی ضروری است و معلم به‌خاطر ارتباط عمیق با این فرایند ضرورت بیشتری دارد. بنابراین برنامه درسی تمرین معلمی باید بر مشارکت معلمان و درک تجارب همکاری مثبت بین آنها مبتنی باشد و کشف تجارب معلمان در طراحی برنامه درسی نتایج مفیدی را به دنبال داشته است (۴-۶).

همچنین با توجه به رسالت و نقش معلمان در ابعاد وجود کودکان، نوجوانان و جوانان و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز هر جامعه، شکی نیست که گفته شود معلمان رکن مهم آموزش و پرورش و عامل اصلی انتخاب و انتقال عناصر فرهنگی و دست‌آوردهای علمی و فنی و تجارب بشری به نسل نواخته هستند و با ایجاد و گسترش مؤسسات تربیت معلم و ارائه برنامه‌های مناسب می‌توان معلمان شایسته، متبحر، متعادل، دلسوز و مخلص تربیت نمود و در آموزش و پرورش تحول بنیادی به وجود آورد (۷، ۸). بنابراین لازمه تحول در نظام آموزشی در گام اول وجود معلمان با صلاحیت حرفه‌ای و شایستگی بالاست. بر همین اساس

درسی مصاحبه شد. نمونه‌گیری زمانی به پایان رسید که محقق به اشباع نظری رسید و اشباع نظری، زمانی حاصل شد که داده‌های اضافی، کمکی به تکمیل و مشخص کردن یک مقوله نظری جدیدتر نکردند و نمونه‌ها از آن پس مشابه به نظر می‌رسیدند. در نهایت داده‌های گردآوری‌شده در قالب ۱۰ مقوله محوری و یک مقوله هسته، کدگذاری و تحلیل شد و یافته‌های کیفی در قالب یک الگوی پارادایمی استخراج و صورت‌بندی شده است. در بخش کمی نیز اطلاعات و داده‌ها در بین تعداد زیادی از اساتید و متخصصان برنامه درسی از طریق نمونه‌گیری هدفمند ملاک‌محور استفاده شده و در این شیوه نمونه‌ها بر اساس ملاک‌هایی مانند مدرک تحصیلی، آگاهی درباره دانش موضوعی، تجربه عملی و آشنایی با دروس تمرین معلمی، به تعداد صد نفر و با استفاده از فرمول حجم نمونه جامعه نامشخص انتخاب شدند. همچنین تحلیل یافته‌ها به صورت کمی و استنباطی و با کمک مدل‌سازی معادله ساختار با نرم‌افزار Amos Graphics انجام شده است. در بخش کیفی این پژوهش برای حصول قابلیت اعتماد به‌عنوان معیاری برای جایگزینی روایی و پایایی از مصاحبه‌های همگرا یا تأیید همکاران و تأیید یافته‌ها توسط خود مشارکت‌کنندگان استفاده شده و در بخش کمی نیز اعتبار محتوا به کمک قضاوت داوران و اساتید و قابلیت اعتماد به کمک ضریب آلفای کرونباخ انجام و تأیید شده است.

در این پژوهش موازین اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. همچنین زمان تکمیل پرسشنامه‌ها ضمن تأکید به تکمیل تمامی سؤال‌ها، شرکت‌کنندگان در مورد خروج از پژوهش در هر زمان و ارائه اطلاعات فردی مختار بودند و به آنها اطمینان داده شد که اطلاعات محرمانه می‌ماند و این امر نیز کاملاً رعایت شد.

پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.IAU.TMU.REC.1400.186 ثبت شد.

یافته‌ها

هدف این بخش از پژوهش، آرایه یک چارچوب نظری برای کشف استدلال ذهنی و معنایی اساتید و متخصصان برنامه درسی از الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی است که بر همین اساس می‌توان گفت این پژوهش فهم اساتید و متخصصان برنامه درسی در ارتباط با الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی طراحی کرده و علاوه بر آن مؤلفه‌های تاثیرگذار بر مدل موجود را به‌صورت پارادایمی در اختیار قرار می‌دهد. برای استخراج الگوی نظری و یا فرایند

آموزش، اعضای هیأت علمی و معلمان قادر به شناسایی شکاف‌ها، برآمدگی‌ها و بهبود شفافیت در برنامه‌های درسی خواهند بود (نویل‌نورتن و کانتول ۲۰۱۹) و ادغام برنامه‌های دراز مدت در آموزش تدریس به‌عنوان یک استراتژی برای ارتقای تجربیات دانشگاهی و تسهیل یادگیری در پژوهش‌های مختلف مورد حمایت قرار گرفته است (۱۱).

از آنجا که برنامه درسی دانشگاه به عنوان مرکز تولید علم و پاسخگویی به نیازهای جامعه مدنی، ملی و جهانی است، لذا در این پژوهش وضعیت فعلی دروس تمرین معلمی ۱ و ۲ رشته کاردانی آموزش و پرورش ابتدایی به‌عنوان مسأله پژوهشی مطرح است و سعی خواهد شد که به این سوال اصلی تحقیق پاسخ داده شود که الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دارای چه مولفه‌ها، بسترها و دلایلی است، اساساً الگوی برنامه درسی تمرین معلمی با چه استراتژی‌های محقق می‌شود و چه پیامدهایی دارد؟ در راستای پاسخگویی به این سؤالات و درک استدلال ذهنی و معنایی اساتید و متخصصان برنامه درسی از الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی بهترین راه‌حل رجوع به خود اساتید و متخصصان در قالب انجام مصاحبه‌های عمیق است. بر همین اساس لازم است تا خود اساتید و متخصصان برنامه درسی تجربه زیسته خود را در ارتباط با برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی به بحث بگذارند و این پژوهش اقدام به مطالعه میدانی عمیق در مورد برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی نموده است و پژوهش درصدد است تا با استفاده از روش‌های علمی (تفسیرگرایی ساختاری) برنامه درسی تمرین معلمی دوره مورد مطالعه و کنکاش قرار دهد. با توجه به مباحث مطرح شده پژوهش حاضر از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است و در نتیجه پژوهش با عنوان آموزش ذهنی و معنایی اساتید و متخصصان برنامه درسی از الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی صورت گرفت.

روش

روش تحلیل در این پژوهش ترکیبی از نوع اکتشافی و تحلیلی بود و از لحاظ هدف کاربردی بود. روش‌های تحقیق ترکیبی، درصدد ادغام و ترکیب داده‌های کیفی و کمی در جهت فهم بهتر از مسأله تحقیق بودند و به لحاظ پارادایمی، پارادایم پژوهش از نوع عملگرایی بود. روش کیفی مورد استفاده در این پژوهش روش گراند تئوری یا روش داده بنیاد بود. داده‌های بخش کیفی از طریق مصاحبه عمیق گردآوری و از روش نظریه‌مبنایی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. به کمک روش نمونه‌گیری نظری و هدفمند با ۲۵ نفر از اساتید و متخصصان برنامه

کدگذاری محوری ۲۳ خرده مقوله موجود به ۱۰ مقوله محوری تبدیل شده‌اند.

در این مرحله از کدگذاری که به کدگذاری محوری شناخته می‌شود، ۲۳۷ مفاهیم متناظر به ۲۳ خرده مقوله تبدیل شده‌اند. در نهایت پس از بررسی دقیق تر و پیوند بین مفاهیم خرده مقولات، ۱۰ مقوله محوری به دست آمد که با انتزاع بیشتر این مقولات در مرحله کدگذاری گزینشی، یک مقوله هسته‌ای به شرح «الگوی برنامه درسی تمرین معلمی در راستای تسهیل آموزش بر مبنای توسعه دانش و مهارت و تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی در بستر استعدادیابی آنها با استراتژی روش‌های تلفیقی و پرورش مهارت منجر می‌شود» ظاهر شد که می‌تواند تمامی مقولات دیگر را تحت پوشش قرار بدهد. فرایند کدگذاری و تحلیل مصاحبه‌ها در جدول ۱ نشان داده شده است.

نظریه‌سازی، محقق اقدام به انجام مصاحبه‌هایی عمیق با ۲۵ نفر از اساتید و متخصصان برنامه درسی کرد. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۱۲ استاد و ۱۳ متخصص و کارشناس خبره حوزه برنامه‌ریزی درسی بوده که علاوه بر داشتن تجربه تدریس، در برنامه‌ریزی‌های درسی سهیم هستند و بنا بر اظهار خودشان به‌طور مستقیمی در برنامه درسی تمرین معلمی تجربه دارند. نتایج تحلیل داده‌ها بر اساس مراحل سه‌گانه کدگذاری ارائه شد و در مرحله کدگذاری باز، بیش از ۲۳۷ مفهوم و گزاره معنادار استخراج شد. در مرحله بعد ۲۰۹ مفاهیم متناظر از تعداد ۲۳۷ گزاره‌های معنادار کلی موجود در متن مصاحبه‌ها استخراج شد. در ادامه فرایند کدگذاری از تعداد ۲۰۹ مفاهیم متناظر تعداد ۲۳ خرده مقوله استخراج شده که دارای ارتباط مفهومی با همدیگر هستند. همچنین بخاطر نزدیکی معنایی بسیاری از خرده مقولات محوری در مرحله

جدول ۱. خروجی مراحل کدگذاری محوری و گزینشی

Table 1. Output of axial and selective coding steps

مقوله هسته	مقولات محوری	خرده مقولات
الگوی برنامه درسی تمرین معلمی در راستای تسهیل آموزش بر مبنای توسعه دانش و مهارت و تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی در بستر استعدادیابی آنها با استراتژی روش‌های تلفیقی و پرورش مهارت منجر می‌شود	تسهیل آموزش	لذت‌بخش کردن تدریس حل مشکلات آموزشی ابهام‌زدایی از یادگیری
	تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی	تقویت علاقه به شغل آینده با اهمیت نشان دادن معلمی
	توسعه دانش و مهارت	مهارت‌اندوزی دانش‌گرایی
	استعدادیابی	کشف استعدادها پرورش استعدادها
	فضای آموزشی	امکانات و ابزارهای نوین آموزشی فضای آموزشی متری و مسئولیت‌پذیر قوانین و مقررات کلاس درس و مدرسه
	روش تدریس تلفیقی	روش بحث گروهی رویکردهای فعال و دانش‌آموز محور روش مشارکتی و گروهی
	ارزشیابی صحیح	پایش عملکردها سنجش و ارزشیابی
	بهره‌وری دانشی	توسعه بر مبنای دانش ایجاد تغییر در اهداف دانشی
	توسعه مهارت‌های معلمی	نخبه‌پروری و تخصص‌گرایی تقویت حس مسئولیت‌پذیری
	پرورش معلم خلاق و نوآور	ارتقای روحیه نوآوری توسعه خلاقیت‌های تدریس

ساختاری بهره گرفته شده است که نحوه سنجش یک متغیر پنهان را با استفاده از دو یا تعداد بیشتری متغیر مشاهده شده تعریف می‌کند.

مدل کلی پژوهش: در راستای آزمون و اعتباریابی مدل کیفی محقق به کمک مدل‌سازی معادله ساختاری اقدام به آزمون مدل کرده است. در این مدل ۱۸ متغیر مشاهده شده وجود دارد که این متغیرها از تجمع تعداد زیادی گویه حاصل شده‌اند. برخی از متغیرهای مشاهده شده شامل متغیرهای مستقل اصلی پژوهش هستند که در مدل پارادایمی بخش کیفی پژوهش مشخص شده و برای تبیین اثر متغیرهای مستقل بر موفقیت برنامه درسی تمرین معلمی (TBDM) به کار رفته‌اند. در جدول ۲ زیر ساختار اصلی مدل با شاخص‌ها و نمادهای ترسیمی موجود در مدل مشخص شده است.

در بیان شاخص‌های موفقیت برنامه درسی تمرین معلمی پنج شاخص مختلف وجود دارند که (bdtm4) به معنی «روش‌های تدریس» با ضریب ۰/۶۴ دارای بیشترین وزن در تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی بوده است و بر همین اساس (bdtm3) به معنی «کاربردهای تدریس» با ضریب ۰/۳۹ دارای وزن کمتری در تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی بوده است. در بحث سایر متغیرها نیز همه ضرایب اثر معناداری در تبیین متغیرهای پژوهش نشان داده‌اند. در کل همه هفت گویه تبیین‌کننده الگوی برنامه درسی تمرین معلمی قابلیت بالایی در تبیین این متغیر داشته‌اند.

با توجه به خروجی مدل در بحث روابط ساختاری نتایج حاصل از مدل‌سازی نشان داده است که اثر همه متغیرهای مستقل بر تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی معنادار بوده است. در همین ارتباط می‌توان گفت اثر استراتژی‌ها (str) با دو متغیر روش تدریس تلفیقی و ارزشیابی صحیح بر تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی (BDTM) با ضریب ۰/۵۱ اثر مستقیم و معناداری است و بعد از آن نیز شرایط علی (shE) شامل سه متغیر، تسهیل آموزش، تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی و توسعه دانش و مهارت بر تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی (BDTM) با ضریب ۰/۴۲ اثر مستقیم و معناداری دارد.

همچنین اثر شرایط مداخله‌گر (shM) نیز با ضریب ۰/۳۷ معنادار بوده است. علاوه بر متغیرهای یاد شده اثر بسترها و پیامدها نیز اثر مستقیم و معناداری بر الگوی برنامه درسی تمرین معلمی داشته است. علاوه بر روابط اصلی می‌توان برخی روابط ساختاری در مدل را نیز تحلیل کرد.

در این مرحله مایه گرفتن مفاهیم از داده‌ها، مشخصه اصلی راهبرد نظریه زمینه‌ای است و به کمک تحلیل مقوله‌ها می‌توان فرایند نظریه‌سازی را تشریح کرد.

تحلیل مقوله هسته (مرکزی): آخرین مرحله کدگذاری، مرحله‌ی کدگذاری گزینشی است که در آن کدهای به دست آمده در مرحله‌ی کدگذاری محوری را در سطحی انتزاعی‌تر ادامه می‌دهد. هدف از این کار، یکپارچه‌سازی و پالایش مقوله‌های کسب شده در مرحله کدگذاری محوری است.

ترسیم مدل پارادایمی: در مجموع یافته‌های کیفی پژوهش حاضر نشان دادند که آموزش اجتماعی و تجربه شخصی اساتید و متخصصان برنامه درسی از موفقیت برنامه درسی تمرین معلمی در شرایطی مختلفی اتفاق می‌افتد. همان‌گونه که در شکل شماره ۲ مشاهده می‌شود، این مدل دارای بخش‌های شرایط علی، پدیده، بستر، شرایط مداخله‌گر، استراتژی و پیامد است. پدیده مرکزی این مدل، الگوی برنامه درسی تمرین معلمی است که محور سوالات مصاحبه کیفی و اطلاعات نظری و مفهومی اساتید و متخصصان برنامه درسی است. همچنین در این مدل شرایط علی شامل سه مولفه‌ی: تسهیل آموزش، تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی و توسعه دانش و مهارت است. شرایط علی در مدل پارادایمی پژوهش دارای اثرگذاری چندگانه‌ای است که می‌تواند علت مستقیم و غیرمستقیم الگوی موفق برنامه درسی تمرین معلمی باشد. همچنین در تحلیل مدل پارادایمی باید گفت شرایط مداخله‌گری نیز وجود دارند که می‌تواند بر الگوی برنامه درسی تمرین معلمی اثر مستقیمی داشته باشند. این شرط مداخله‌گر وضعیت فضای آموزشی است که می‌تواند شتاب‌دهنده یا بازدارنده الگوی برنامه درسی تمرین معلمی باشد. این شرط مداخله‌گر اثری دوسویه در مدل پارادایمی دارد و هم‌زمان هم بر پدیده مرکزی و هم بر استراتژی‌های موجود در مدل اثر دارد. در این پژوهش به منظور آگاهی از ذهنیت اساتید و متخصصان برنامه درسی از الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دوره کاردانی از روش ترکیبی یا آمیخته استفاده شده است.

یافته‌های کمی پژوهش: در بخش کمی پژوهش لازم است الگوی بومی طراحی شده، آزمون و اعتباریابی شود و برای همین منظور می‌توان اثر این متغیرها را بر میزان موفقیت برنامه درسی تمرین معلمی در مدل‌سازی معادله ساختاری به کمک نرم‌افزار Amos Graphics نیز نشان داد. بر همین اساس به منظور تعیین شدت و جهت تأثیر این متغیرها بر میزان موفقیت برنامه درسی تمرین معلمی از یک مدل معادله

جدول ۲. متغیرها و نمادهای ترسیمی موجود در مدل
Table 2. Variables and graphic symbols in the model

ساختار مدل	شاخص‌های فرعی	شاخص‌های اصلی	نماد ترسیمی
tas	لذت‌بخش کردن تدریس حل مشکلات آموزشی ابهام‌زدایی از یادگیری	تسهیل آموزش	(shE) شرایط علی
taq	تقویت علاقه به شغل آینده با اهمیت نشان دادن معلمی	تقویت علاقه دانشجو به شغل معلمی	
tos	مهارت اندوزی دانش‌گرایی	توسعه دانش و مهارت	
kep pae	کشف استعدادها پنهن پرورش استعدادها	استعدادیابی	(bes) بستر
ean fam qmk	امکانات و ابزارهای نوین آموزشی فضای آموزشی مترقی و مسئولیت‌پذیر قوانین و مقررات کلاس درس و مدرسه	فضای آموزشی	شرایط مداخله‌گر (shM)
rtt	روش بحث گروهی رویکردهای فعال و دانش‌آموز محور روش مشارکتی و گروهی	روش تدریس تلفیقی	(str) استراتژی
ars	پایش عملکردها سنجش و ارزشیابی	ارزشیابی صحیح	
bdi	توسعه بر مبنای دانش ایجاد تغییر در اهداف دانشی	بهره‌وری دانشی	(pai) پیامدها
tmm	نخبه‌پروری و تخصص‌گرایی تقویت حس مسئولیت‌پذیری	توسعه مهارت‌های معلمی	
par	ارتقای روحیه نوآوری توسعه خلاقیت‌های تدریس	پرورش معلم خلاق و نوآور	
bdtm1 bdtm2 bdtm3 bdtm4 bdtm5	اهداف تدریس محتوای تدریس کاربردهای تدریس روش‌های تدریس روش‌های ارزشیابی	مجموعه گویه‌های ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی	ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی (BDTM)

جدول ۳. برآورد وزن‌های رگرسیونی روابط ساختاری موجود در مدل با نرم‌افزار Amos

Table 3. Estimation of regression weights of structural relationships in the model with Amos software

روابط	P	نسبت آماره C.R	خطای استاندارد (S.E)	برآورد (Estimate)	توضیح
بستر « شرایط علی	***	۴/۱۱۳	۰/۱۳۴	۰/۵۵۳	bes « shE
استراتژی‌ها « بستر	***	۳/۵۱۸	۰/۱۰۴	۰/۳۶۶	Str « bes
استراتژی‌ها « شرایط مداخله‌گر	***	۴/۰۴۸	۰/۰۴۳	۰/۱۷۵	Str « shM
استراتژی‌ها « شرایط علی	***	۴/۱۱۲	۰/۱۶۶	۰/۶۸۴	Str « shE
پیامدها « استراتژی‌ها	***	۹/۰۳۲	۰/۱۴۲	۱/۲۸۰	pai « Str
ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی « شرایط مداخله‌گر	***	۴/۶۱۰	۰/۲۴۰	۱/۱۰۷	BDTM « shM
ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی « شرایط علی	***	۵/۰۷۹	۰/۱۴۳	۰/۷۲۵	BDTM « shE
ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی « پیامدها	***	۳/۳۶۹	۰/۰۸۲	۰/۲۷۸	BDTM « pai
ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی « استراتژی‌ها	***	۴/۹۱۹	۰/۱۲۳	۰/۵۰۰	BDTM « Str
ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی « بستر	***	۴/۹۱۹	۰/۱۲۳	۰/۶۰۶	BDTM « bes
اهداف تدریس « ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی	***	۶/۶۶۴	۰/۲۳۳	۱/۰۰۰	bdtm1 « BDTM
محتوای تدریس « ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی	***	۶/۶۶۴	۰/۲۳۳	۱/۵۵۱	bdtm2 « BDTM
کاربردهای تدریس « ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی	***	۴/۹۱۹	۰/۱۲۳	۰/۶۰۶	bdtm3 « BDTM
روش‌های تدریس « ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی	***	۶/۶۶۳	۰/۲۳۳	۱/۴۸۲	bdtm4 « BDTM
روش‌های ارزشیابی « ابعاد برنامه درسی تمرین معلمی	***	۶/۸۴۸	۰/۱۳۵	۰/۹۲۵	bdtm5 « BDTM
کشف استعدادها « بستر				۱/۰۰۰	kep « bes
امکانات و ابزارها « شرایط مداخله‌گر				۱/۰۰۰	ean « shM
روش بحث گروهی « استراتژی‌ها				۱/۰۰۰	rtt « Str
فضای آموزشی « شرایط مداخله‌گر	۰/۲۲۴	۱/۲۱۷	۰/۵۵۷	۰/۶۷۸	fam « shM
توسعه دانش « پیامدها				۱/۰۰۰	bdi « pai
توسعه مهارت‌ها « پیامدها	***	۷/۴۸۹	۰/۱۱۸	۰/۸۸۰	tmm « pai
لذت‌بخش کردن تدریس « شرایط علی				۱/۰۰۰	tas « shE
پرورش استعدادها « بستر	***	۸/۲۲۰	۰/۱۵۸	۱/۲۹۵	pae « bes
تقویت علاقه « شرایط علی	***	۶/۰۵۵	۰/۱۵۹	۰/۹۶۲	taq « shE
مهارت‌اندوزی « شرایط علی	***	۹/۰۳۲	۰/۰۷۹	۰/۷۱۳	tos « shE
پایش عملکرد « استراتژی‌ها	***	۴/۴۵۲	۰/۳۵۳	۱/۵۷۰	ars « Str
پرورش خلاق « پیامدها	***	۷/۵۶۶	۰/۱۴۱	۱/۰۶۹	par « pai
قوانین و مقررات « شرایط مداخله‌گر	***	۸/۲۶۸	۰/۰۹۶	۰/۷۹۴	qmk « shM

شده در تمامی موارد دارای تفاوت معنادار با صفر است. در کل این اظهارات برای نمونه‌های بزرگ‌تر جامعه آماری مناسب است. بررسی شاخص‌های برازش مدل: در این روش برای ارزشیابی برازندگی مدل، معیارهای زیادی وجود دارد. در جدول ۴ این معیارها به همراه میزان مورد قبول و مقدار به‌دست آمده برای مدل پژوهش ارائه شده است. این شاخص‌ها بیان شده برازندگی مدل طراحی شده را نشان می‌دهند که نشان دهنده برازندگی و تناسب خوب مدل است. به عبارتی مدل نظری تحقیق تأیید می‌شود. از آنجایی که این مدل توسط شاخص‌های برازندگی تأیید شد، بنابراین می‌توان از آن برای آزمون فرضیه‌ها استفاده کرد.

به‌منظور بررسی تفاوت معنادار اثر متغیر آشکار بر پنهان، به وزن‌های رگرسیونی مراجعه می‌شود. مقدار (C. R) مقداری است که با نسبت بحرانی خوانده می‌شود. این مقدار که از محاسبه نسبت مقدار برآورد شده غیر استاندارد برای پارامتر (Estimate) به خطای معیار (S. E) محاسبه شده برای همان پارامتر حاصل می‌شود، نشان می‌دهد که در صورت رد فرضیه صفری که مقدار این پارامتر را برابر صفر قرار می‌دهد، تا چه حد احتمال خطا وجود دارد. مقادیر سه ستاره (***) در قسمت (P) به معنای تأیید فرضیه با مقدار صفر است. در جدول ۳ قضاوت کردن به وجود تفاوت معنادار بین ضریب محاسبه شده و صفر به صفر درجه خطا منجر می‌شود. با توجه به اینکه تا ۵ درصد میزان خطا قابل قبول است، بنابراین نتیجه نهایی این است که پارامتر محاسبه

جدول ۴. شاخص‌های برازندگی مدل نهایی

Table 4. Fitness indicators of the final model

شاخص برازش	نماد	مقدار بدست آمده	برازش قابل قبول	تفسیر شاخص
شاخص‌های برازش مطلق	GFI	۰/۸۲۳	بزرگ‌تر از ۷/۰	تأیید
شاخص نیکویی برازش شده	AGFI	۰/۸۶۵	بزرگ‌تر از ۷/۰	تأیید
شاخص برازش هنجار نشده	TLI	۰/۸۷۹	بزرگ‌تر از ۷/۰	تأیید
شاخص‌های برازش تطبیقی	CFI	۰/۸۲۳	بزرگ‌تر از ۷/۰	تأیید
شاخص برازش افزایش	IFI	۰/۸۸۸	بزرگ‌تر از ۷/۰	تأیید
شاخص برازش مقتصد هنجار شده	PNFI	۰/۸۵۲	بزرگ‌تر از ۵/۰	تأیید
شاخص‌های برازش مقتصد	RMSEA	۰/۹۱۸	کوچک‌تر از ۱/۰	تأیید
نسبت کای دو به درجه آزادی	CMIN/df	۲/۳۳	مقدار بین ۱ تا ۳	تأیید

بحث

آموزش و تربیت معلمان نقش اساسی در تحول و توسعه یک نظام آموزشی دارد و مهم‌ترین تأثیر را بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذارد. هرچه قابلیت و توانمندی معلمان افزایش یابد، کیفیت نظام آموزشی بهبود یافته و معلمان در انجام وظایف حرفه‌ای خود عملکرد بهتری خواهند داشت. با توجه به گسترش فزاینده علوم و فنون و تغییرات سریع در برنامه‌های درسی، روزآمدی معلمان و کسب مهارت‌های جدید آنان از دغدغه‌های اصلی نظام تعلیم و تربیت است.

تمرین معلمی یا کارورزی دانشجوی-معلمان به آنان امکان می‌دهد از نقش صرفاً اجرایی تدریس و انتقال اطلاعات به نقش‌های حرفه‌ای‌تر و خلاقانه دست یابند و یادگیرندگان خود را به انسان‌های فعال و تفکرورز تبدیل کنند. اجرای برنامه درسی تمرین معلمی می‌تواند توانمندی‌های نوآورانه و انعطاف‌پذیر معلمان را تقویت کرده و آموزش را فعال‌تر و کارآمدتر کند.

کسب تجارب جدید تدریس و آگاهی از تفاوت محیط‌های ساختگی و واقعی، یکی از اهداف اصلی برنامه تمرین معلمی است. کلاس درس واقعی با چالش‌ها و موقعیت‌های متعدد، معلم را در مواجهه با مسائل پیش‌رو قرار داده و نگاه او را توسعه می‌دهد. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که روش‌های تدریس مناسب، از جمله برگزاری جلسات کارگاهی با نظارت استاد راهنما، تدریس تلفیقی فعال و مشارکتی، و نیز توجه به ارزشیابی صحیح، از عوامل مؤثر بر موفقیت برنامه تمرین معلمی هستند.

یافته‌های پژوهش در بخش کیفی نشان دادند که ۱۰ مقوله محوری شامل: تسهیل آموزش، تقویت علاقه دانشجوی به شغل معلمی، توسعه دانش و مهارت، استعدادیابی، فضای آموزشی، روش تدریس تلفیقی، ارزشیابی صحیح، بهره‌وری دانشی، توسعه مهارت‌های معلمی و پرورش

معلم خلاق و نوآور، هسته اصلی برنامه درسی تمرین معلمی را شکل می‌دهند. این مقولات هسته‌ای تحت عنوان «الگوی برنامه درسی تمرین معلمی در راستای تسهیل آموزش بر مبنای توسعه دانش و مهارت و تقویت علاقه دانشجوی به شغل معلمی در بستر استعدادیابی با استراتژی روش‌های تلفیقی و ارزشیابی درست به بهره‌وری دانش و توسعه و پرورش مهارت معلمی منجر می‌شود» تعریف شد.

تحلیل کمی نیز نشان داد که همه متغیرهای مستقل اثر مستقیم و معناداری بر تبیین الگوی برنامه درسی تمرین معلمی دارند. اثر استراتژی‌ها با دو متغیر روش تدریس تلفیقی و ارزشیابی صحیح با ضریب ۰/۵۱ بیشترین اثر مستقیم را داشت و بعد از آن شرایط علی شامل سه متغیر: تسهیل آموزش، تقویت علاقه دانشجوی به شغل معلمی و توسعه دانش و مهارت با ضریب ۰/۴۲ اثر مستقیم و معنادار نشان دادند. همچنین اثر شرط مداخله‌گر فضای آموزشی با ضریب ۰/۳۷ و اثر بسترها و پیامدها نیز اثر مستقیم و معناداری بر الگو داشتند.

نتایج حاصله با پژوهش‌های داودی (۱۳۹۴)، هاشمی (۱۳۹۳)، نوشین‌فرد و ترکیان‌تبار (۱۳۹۲)، عبداللهی (۱۳۸۸)، اکبالات تاس و کارابای (۲۰۱۶)، و ال ناجی (۲۰۰۰) همسو بوده و روش‌های مناسب تدریس و ارزشیابی با تحقیقات جمشیدی‌توانا و امام‌جمعه (۱۳۹۵) و زارع و همکاران (۱۳۹۵) همخوانی دارد (۸، ۱۴-۱۹).

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که برنامه درسی تمرین معلمی یک ابزار مؤثر برای توسعه توانمندی‌های حرفه‌ای دانشجوی-معلمان است. ایجاد محیط واقعی برای تمرین تدریس، استفاده از روش‌های تلفیقی و فعال، توجه به ارزشیابی صحیح و بهره‌گیری از

معلمان کمک کند. همچنین نتایج نشان داد که استراتژی‌ها و روش‌های تدریس مستقیم، اثرگذاری بالایی بر پیامدهای آموزش معلمان دارند. نقاط قوت پژوهش شامل جامعیت، به‌روز بودن و کاربردی بودن آن است، و محدودیت اصلی پژوهش مربوط به محدود بودن جامعه آماری است. بنابراین پیشنهاد می‌شود این پژوهش در جوامع آماری دیگر نیز اجرا و بررسی شود تا اعتبار و تعمیم‌پذیری یافته‌ها افزایش یابد.

استعدادیابی و فضای آموزشی مناسب، از عوامل کلیدی موفقیت برنامه تمرین معلمی محسوب می‌شوند.

الگوی طراحی‌شده در پژوهش حاضر، با ترکیب داده‌های کیفی و کمی، قابلیت عملیاتی و استفاده برای دانشجویان دوره کاردانی آموزش و پرورش ابتدایی را دارد و می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و تربیت

References

- Hosseiniyan Heydari FS. Assessing the professional and practical skills of teachers in teacher training centers from the perspective of principals, teachers and students. *Quarterly Journal of Career and Organizational Counseling*. 2013;14(5):134-47. [In Persian] <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/1018923>
- Attaran A, Mosapour n, Attaran M, Hosseinihah A. A Historical Perspective of Teacher Education Curricula Revisions in Iran. *Journal of Curriculum Studies*. 2017;12(46):85-118. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17354986.1396.12.46.4.9>. [In Persian]
- AmirAhmadi Y, Safian Boldaji R. Effects of Teaching Science by Education Management Model on Academic Achievement and Problem-solving Skills Students at Sixth Grade. *Journal of Curriculum Studies*. 2015;10(37):23-40. [In Persian] <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17354986.1394.10.37.2.5>
- Sell NM, Phitayakorn R. Developing and refining a surgical curriculum. *Surgery*. 2020;167(3):528-31. <https://doi.org/10.1016/j.surg.2019.06.008>
- Naderi M. Curriculum Image From the View of Neo-Pragmatism with an Emphasis on Rorty's Ideas. *Journal of Curriculum Studies*. 2019;14(52):65-90. [In Persian] <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17354986.1398.14.52.3.4>
- Jonker H, März V, Voogt J. Collaboration in teacher design teams: Untangling the relationship between experiences of the collaboration process and perceptions of the redesigned curriculum. *Studies in Educational Evaluation*. 2019;61(138-49). <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2019.03.010>
- Safi A. Teacher training, management internship and counseling in schools and organizations: Tehran: Roshd Publications; 2005. 192 p. [In Persian]
- Davoodi A, Keshtiaray K, Yousefi A. Phenomenological Explanation of Curriculum Principles of the Teaching Experience (Internship) in Farhangian University. *Theory and Practice in the Curriculum*. 2016;3(6):5-28. [In Persian] https://www.jcstpicsa.ir/article_190617.html?lang=fa
- Neville-Norton M, Cantwell S. Curriculum Mapping in Nursing Education: A Case Study for Collaborative Curriculum Design and Program Quality Assurance. *Teaching and Learning in Nursing*. 2019;14(2):88-93. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2018.12.001>
- Almomani F. Challenges of Practicum at College of Education: Supervisors & Students' Teachers Perspective. *International Journal of Novel Research in Humanity and Social Sciences*. 2016;3(3):45-52. <https://www.researchgate.net/publication/331562710>
- Wong E, Nguyen TV. Introduction of an integrated curriculum: Early outcomes and experiences within a large private university. *Curr Pharm Teach Learn*. 2019;11(5):528-32. DOI: 10.1016/j.cptl.2019.02.015
- Tuli F, File G. Practicum Experience In Teacher Education. *Ethiopian Journal of Education and Sciences*. 2010;5(1):107-15. DOI:10.4314/ejesc.v5i1.56316
- Bukaliya R, Rupande G. Assessing the effectiveness of student representative councils in open and distance learning: a case for Zimbabwe in open university. *International journal on new trends in education and their implications*. 2012;3(1):69-81. <https://ijonte.elapublishing.net/makale/6174>
- Abdollahi H. Analysis of the status of management internship program in educational organizations. *Quarterly Journal of Education*. 1389;101(26):85-110. [In Persian] <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/922146>

15. Hashemi M. The role of internship in empowerment and training of human resources. Proceedings of the Third Annual National Conference on Modern Management Sciences. Third Annual National Conference on Modern Management Sciences; Gorgan 2014. [In Persian] <https://civilica.com/doc/310984>
16. Jamshidi Tavana A, Emam Jome M. The effectiveness of reflective practicum in the curriculum of teacher training in competences development of teacher students. Journal of Curriculum Research. 2016;6(1):1-20. [In Persian]
DOI: 10.22099/jcr.2016.3838
17. Zare M, Parsa A, Safaei Moghaddam M. Who's Responsible for Teacher Training? Ministry of Education, or Higher Education? Theory and Practice in the Curriculum. 2017;4(8):85-118. [In Persian]
DOI: 10.18869/acadpub.cstp.4.8.8518
- Noushin Fard F, Torkian Tabar M. Internship in Iran's Higher Education System: Dos and Don'ts. Training, a Window to Effective Communication Industry and Academia 2012. [In Persian] <https://civilica.com/doc/280598>
19. Akbulut-Tas M, Karabay A. Developing Teaching Skills through the School Practicum in Turkey: A Metasynthesis Study. Journal of Education and Training Studies.
DOI: 10.11114/jets.v4i11.1813